

Laatdienst 6 oktober 2024**Jaarthema: Hoe te leven? *Zeven hoofdzonden en een paar deugden.***

Hoogmoed / Nederigheid

Inleiding

U hebt zich vast afgevraagd waarom dit jaar dit thema *Hoofdzonden en een paar deugden* als ondertiteling bij *Hoe te leven?* Had het niet wat vrolijker of actueler gekund? Ik ben het met u eens, zonde en deugd lijken op het eerste gezicht ouderwetse begrippen. Maar wat schetst mijn verbazing; de Volkskrant en de Trouw hebben er beide dit jaar al aandacht aan besteed en allebei met een paginagroot artikel; het is kennelijk toch niet zo ouderwets als het klinkt. Volgens de journalisten is het niet verkeerd om met deze oude begrippen opnieuw naar onze moderne wereld te kijken. We beginnen vandaag met Hoogmoed of ijdelheid, oorsprong van alle andere zonden, vond Paus Gregorius (540-604) die leefde in de tweede helft van de 6de eeuw. En over hoogmoed, ijdelheid is best heel wat te zeggen in onze tijd van jezelf kunnen zijn, jezelf willen zijn en jezelf moeten zijn.

En hoe zit het met nederigheid, bescheidenheid? De tegenhanger van Hoogmoed, is dat nog wel van deze tijd?

Overweging:

Toen in 2019 Poetry International haar 50ste verjaardag vierde in Rotterdam, werd burgemeester Ahmed Aboutaleb gevraagd een selectie te maken van vijftig gedichten uit de wereldpoëzie en dat resulteerde in een bundeltje genaamd: LEES! 'Lees' is ook het eerst woord van de Koran.

Uit die bundel hoorde u het gedicht : 'De schoenpoetsers' van de Marokkaanse dichter Aloumari.

Dichters hebben oog voor mensen die door anderen niet gezien worden, zoals schoenpoetsers.

In Marokkaanse steden zijn straatjes vol schoenpoetsers te vinden, die hun nering oppakken en in de schaduw verdwijnen zodra een autoriteit in beeld komt. Ze mogen er niet zijn!

In de wereld van de digitale sociale media doemt een heel ander beeld op: hier wordt op allerlei manieren geprobeerd om het eigen imago in grote omvang te etaleren. Gedeelde beelden stralen succes uit, boeiende vrijetijdsbesteding, eindeloos plezier. Een gaaf en stijlvol leven wordt getoond in selectieve en bewerkte foto's. Ze wekken de indruk van een perfecte wereld, zonder rimpels, littekens of overgewicht. Er lijken wel geen ziektes, werkeloosheid, schulden, uitsluiting, racisme of klimaatverandering te

bestaan. Er is geen verdriet of tekort, alleen plezier en overschot; geen dood, alleen leven.

Maar "er is niets nieuws onder de zon" zo lezen we al in de eerst verzen van het boek Jezus Sirach in het eerste testament (1.10); want piramides, om grootheid van Farao's en andere heersers uit te drukken, ze zijn te vinden op verschillende continenten, musea staan vol beeldhouwwerken, bustes, en schilderijen die de portretten van keizers, denkers en machtige mensen idyllisch vastleggen.

Zelfliefde, ijdelheid, hoogmoed; het is van alle tijden. De Vlaamse schilder Jheronimus Bosch, verbeeldt die hoofdzonde in de 16de eeuw treffend als een dame die zichzelf bewondert in een spiegel door de duivel voorgehouden.

'Zeven hoofdzonden en een paar deugden' is ook de titel van het boek dat verscheen naar aanleiding van het honderd jarig bestaan in 2023 van de Radboud Universiteit in Nijmegen.

Ze proberen daarin te laten zien dat nadenken over zonden en deugden relevant is voor het alledaagse leven, dat in onze manier van leven nog veel hoogmoed besloten ligt. Durf ik daarnaar te kijken, mezelf, mijn leven te ondervragen op dat punt? Het is niet gemakkelijk je eigen geriefelijke positie op te geven, en met de blik van een ander, van een slachtoffer te kijken: Denk alleen maar aan de zwarte pietdiscussie, of de rol van ons land in de slavenhandel. Ook goede bedoelingen kunnen verkeerd uitpakken, de wereld geeft je elke dag een les, als je durft te kijken. Is er zoiets als structurele zonde, waarvan Hoogmoed de wortel is? Daar is veel en vaak over nagedacht zoals tijdens het Tweede Vaticaans Concilie, en de Tweede Algemene Conferentie van de Latijns Amerikaanse bisschoppen, beide in de jaren 60 van de vorige eeuw.

U herinnert zich vast nog de club van Rome, met hun rapport: 'Grenzen aan de groei' en het Conciliair Proces eind jaren 80 van de vorige eeuw; voor gerechtigheid, vrede en behoud van de schepping.

Wat is er van geworden vraag ik me dikwijls af. En als ik dan naar mezelf kijk en naar mijn verontwaardiging; wat ik heb ik zelf gedaan? Ook ik voel me schuldig. Ik wil en kan mezelf niet vrijpleiten. De wereld is nog steeds oneerlijk; armoede en ongelijkheid, ze bestaan nog steeds.

Ondeugden zoals hoogmoed, ijdelheid, het is een ziekte van de ziel, ook in mij.

En ja, op allerlei manieren wordt ik verleid mee te doen in de economie van meer en mooi.

Een economie die flirt met menselijke zwakheden als verdienmodel; en zo de hoofdzonden uitbuit; bezit vergaren (hebzucht), seksueel genot verhandelen (lust), onbeperkt eten en drinken (gulzigheid). Maar ik kan ook nee zeggen, me omkeren!

In het joods-christelijke denken wordt het alleen richten op eigen belang, op eigen ik, gezien als zonde, een falen in de relatie met God. De verhalen in het eerste testament als de zondeval van Adam en Eva, of de aanbidding van het gouden kalf illustreren dat.

Hoogmoed wordt voorgesteld als het innemen van Gods plaats, en het gaat altijd gepaard met waarschuwingen voor een slechte afloop. De evangeliën laten een beeld zien van Jezus dat lijnrecht staat tegenover de hoogmoed van zelfingenomen mensen. Hij wordt geboren in een nederige stal in Bethlehem en leeft zijn eerste jaren als vluchteling in Egypte. Voordat Jezus aan zijn missie begint overwint hij drie beproevingen.

Jezus' leven wordt voorgesteld als een model voor bescheiden leven, voor nederigheid. Het verhaal van de farizeeër en de tollenaar illustreert hoe lastig dat is. De farizeeër, een eerzaam en wetsgetrouw mens, valt toch in de bekoring van de hoogmoed. De tollenaar heeft weet van zijn zondigheid, maar ontloopt ook z'n plicht, Zijn nederigheid echter, redt hem.

In onze tijd wordt nederigheid vaak geassocieerd met een negatief zelfbeeld; zelfminachting of zelfverwerping. Maar in de mystieke traditie is nederigheid wezenlijk verbonden met de Godsrelatie.

Nederigheid is een weg juist naar zelfrespect. Ook dat wordt weerspiegelt het evangelieverhaal.

Ik wil nog even terug naar het gedicht van de schoenpoetser: Het gedicht ademt eenvoud, eerlijkheid, liefde... Het gedicht ontroert me, verwondt me en troost me ook. Los komen van hoogmoed, ijdelheid, het kan, het lijkt zelfs heel eenvoudig. Doen wat gedaan moet worden, in de dingen die op je pad komen. Ogen openhouden voor nood en ellende, niet weggijken, verantwoordelijkheid nemen... Niet zwijgen bij onrecht, opkomen voor recht en vrede... Het hoeft niet groots te zijn leer ik, maar daar waar ik ben, daar mijn taak doen...

Nog een keer het gedicht: **De schoenpoetser** J.A. Aloumari

DE SCHOENPOETSER

De man die zich geknield buigt naar voeten
 in gloeiende hitte
 onderdanig zittend
 zich verplaats tussen veel benen
 zich inspant glans te geven
 aan zwartvle schoenen
 en jeugdige schoonheid aan voeten
 zijn bene steken in schoenen met gaten.
 Jij, voorbeeld van zelfverzaking,
 leer egoïsten wat geven is

laat de minachting voor je lijf je niet deren
jij leeft met een gave, trotse geest
vromer dan vromen
die het leven besteden aan huichelend knielen.
Jij stijgt boven hen uit al zouden ze
In het sterrenbeeld Gemini wonen.
Hij staat op terwijl de mensen gaan slapen
en de duisternis in de verte zich vermengt met het licht.
Hij ziet dat zijn moeder beide kinderen toespreekt
en ze voedt zonder eten.
Hij komt bij haar om de tranen van verdriet in haar ogen
en in zijn ogen te drogen.

Alkmaar, 6 oktober 2024

Gonny Loman